YNE 5 MYNGE.

BURIAAD-MONGOL YNEN

Byxesoiboonoi Kom... gol Buzlin Kom... Socialis Respyblik... Profsojuuzuudai Bu...

LEENINEI NEREMZETE MYZEIN FILIAAL

Vladimir Ilьic Leninei neremzete Centraalin myzei ba VK(b)-n Kyibeşevei ... mocb om bolbol Kyibeşev gorodto Leninei ... myzein filiaal ... togtoobo. Ene fil... Leninei ordaпь baiраlh ... nexe ... Filiaal ... anxa ... sagta (1889-1893 onnuudta) ... Vladimir Ilьjiçiin xyielmerei baihan baidalii xaruulna.

„Komsomolьsk. ja Pravda"

V. M. MOOLOTOVOI statьjaa

Trockiis ba bişe bişe xorologşod, diversaantnuud, şpioonguudtai temesexe temeseldee manai tabixa zorilgonuud

I. KAADRNUUDAI XYMYYZYYLGE

Exin asuudalhaa, kaadrnuudai xymyyzyylge tuxai asuudalhaa ilxemni.

Bidener bolboi şaaxtinsk xeghee şuxala baisaaltanuudii ...ze şadahan bainabdi. Soveed ...da xarşa, xuuşanai byr ...azin specialiistnuudhaa den jixen tataliaahatai baiza bai...mnai şaaxtinsk xereg xaruuln. Teexnikii ba yiledberiii şu...lhan bolьşeviig kaadrnuudai ...ar xerzerge hulaxan baiza ...iimnai xaruulhan baigaa. ...axtinsk xorololgiin hurgaal...udi bidener bolbol azaxuin texniis kaadrnuudii xymyyzyylxe tuxai asuudalii şine şata...lbxiin tulada xereglee...mdi.

Şa...insk xorologşodoi xere ... toxiooldohon 1928 onhoo ...so xamag byxii texniis ge...relii şinedxeze exilhen bai...bdi. Tiixe sagta paarti bolbol ...uin kaadrnuudai texniis xo...moltoi eneenhee xoişo ebseze ...ogyi geze sexe xelehen bai...a. Bolьşeviig texniis kaadr...udi bii bolgoxo zorilgo, ...nikii şudalaxa zorilgo bol... gol şuxala ba xoişo... zorilgonuudai negen ...o bolьşeviiguudai urda ...han jym.

19... onoi exinde azaxuin ...dei zybløөn deere nyxer ...lin ...e xelce hen:

«Bidenei, bolьşeviiguudai dun... saarhan deere garaa ... tabixa jabadalaar udarida...telberilegşed ysөөn bişe ... bidende esvyriteiş haanь ...xe xeregtei. Tiigeed, ede... xeregtee xandaza, teexni... bariza, xeregei ezen ...i ogto oroldodog ygei.

Gurban revoliyycii xeze dotoo... n sanga grazdaan dain...za garhan, azyiledberiii bai...xa jixexen xeregii bytөөze ...dahan, tariaaşaniii socialiizmiin ...da oruulza şadahan bide bo...eviiguud yiledberiii udaridaxa ...regte bişeg saarhanda darag...şood baigaaşamnai jamar ...rlai geeşeb?

Eneenei şaltagaan bolbol bişeg ...rhan deere garaa tabixanь ...ledberiii udaridaxa jabadalhaa ...ngen bolxo gedegte baina».

Manai azaxuin kaadrnuudai ...exniken talaar xozomdoxo ja...dalai xyliseşegyin exin şuxala ...gnaal myn bolxo şaaxtinsk ...reg tuxai nyxer Staalin saa...daa iize xelehen baina:

«Ene xeregte amagalan bişe ...ihan tuxai axui baidal өөrөө ...gente bişe signaaldahan jym. ...axtinsk xereg bolbol exin ty...yşiin signaal bolhon baigaa. ...axtinsk xereg bolbol paartor...anizaacanuudta ba profsojuu...nuudta revoliyycen heremze du...mag baihaniii xaruulhan bai... Ene bolbol manai azaxuin ...xilegsed teexnikiin uxaanai ...aar abxatanaggyi xozomdo...onii, zarim xuuşanai inzeneer...yyd ba teexnigyyd kontroolь ...naltagyi xydelmerileze baixa...aa ton xilbarxanaar xorololgiin ...amda orodog baihaniii, tiigeed... edeniii xiliin saanahaa eldeb ...dxalnuudaar» taharaltagyi ...r ba...lgadaggyi baihaniii xa...ulhan baina. Xojordoxi sig...alпь «Prompaartiin» pro... myn bolno».

...insk xorololgiin hur...dii nyxer Staalin iize ...dahan baina gebel:

...olgo, jaaxadaa, iime yr... bolso geeşeb? ...nde zemeteib? Eneende ... zemeteibdi. Xerbee bi...[illegible]

Ene yge soogoo nyxer Staalin bolbol rekonstryykciin yjede bidenei urda zagsahan şine zorilgonuudiiş formyliirovalhan baigaa gebel:

«Yiledberide xamaaralsaxagyi gehen yzengir xaraaji halgan usadxaxa sag boloo. Xamag bygedede xamaaralsaxa gehen mynөө yjede zoxildoxo ondoo, şine xaraaji uxaza medexe sag boloo. Xerbee şi zavoodai direektor haa byxiil xereg azalda xamaaralsa, bygedii oilgozo medeze jyyş by alda, huralsa, yşөө daxin huralsa. Bolьşeviiguud teexnikii ezemden şudalxa johotoi. Bolьşeviiguudai өөhedөө speciaiistnuud bolxo saganь boloo. Rekonstryykciin yjede teexnike bolbol xamagii şiidxene».

Teexnikii şudalaxa tuxai loozung bolbol paartiin ba xydelmerişen angiin zorilgonuudai tybte zagsaza, eneegeeree ton jixe naaşarguu yrenyydii olzo ygehen baina? Şaaxtiin xorologşodoi, eneende duragyiş baigaa haa, ulaan specialiistnuudai kaadrnuudii beledxexe jabadal ba manai teexniken erdem surgalgii şinedxen baiguulxa jabadal tyrgedxegdehen baina.

Xynde azyiledberiin talaar negexeden toonuudii abza xaruulxam. Xynde azyiledberiin arkomaadai yiledberiin oronuudai 1930 onoi ba 1936 onoi baidalnuudii sasuulaad yzeje.

Xynde azyiledberiin arkomaadai yiledberiin oronuudai mingan xydelmerişen byride 1930 ondo 20 inzeneernyyd xyrtedeg baihan aad, 1936 ondo 33 inzeneernyyd xyrtexe bolşohon baina. Xerbee inzeneernyyd, teexnigyyd maasternuudii xamta deerenь abaa haa mingan xydelmerişedte 68 xyrtedeg baigaa haa, 105 xyrtedeg bolhon baina. Şuluu nyyrhenei azyiledberide myn tere yje soo mingan xydelmerişedte inzeneernyyd 4 xyrtedeg baihanaa, 9 xyrtexe bolhon, xiimiin azyiledberide 33 xyrtedeg baihanaa, 52 xyrtexe bolhon baixa jym.

Azyiledberiin şine texniis kaadrnuudai debzelte, olonxidoo komuniistnaraar bolhoniinь iime faaktnuudhaa yzegdexe baina.

1933 onhoo 1936 on boltor ene gurban zil soo tusxai zoxixo byridxeltei baihan şaaxtnuud dotor komuniistnarai too axalagşa inzeneernyydei jyrenxii toonoi dunda 9 proc. baihan aad, 24 proc. xyrter debzehen baina. Xiimiin azyiledberide myn ene yje soo komuniistnarai too bolbol yiledberiin oronuudai axalagşa inzeneernyydei jyrenxii toonoi dunda 20 proc. baihanaa, 28 proc. xyrter debzehen baixa jym.

1928 ondo indystriaalin deede hurguulinuud xamtadaa 9000 saxam xyniii dyyrgyylze gargahan baigaa. 1936 ondo, myn ene deede hurguulinuudii dyyrgeze garagsadai too 36000 xyn bolhon gexe gy, ali ene bolzor soo dyrbe daxin jixedehen jym. Xynde azyiledberiin arkomaadai deede hurguulinuudta huragsadai xamtiin too 1930 ondo 57,5 mingan xyn baihan aad, 1936 ondo 108,6 mingan xyn bolhon gexe gy, ali zurgaan zil soo xojor daxin saxam debzehen baina. Myn ene yje soo xynde azyiledberiin arkomaadai teexnikymyydte huragsadai too 42,7 mingahaa 80 minga xyrter debzehen baigaa.

Hurdiin zilnyydte yiledberiin orondo xamaatai xydelmerişedei ...[illegible]

xeregte, jyredөө azyiledberiin mergezeltei şine xydelmerilegşedei kaadrnuudii beledxexe jabadalda hyylei zilnyyd dotor ton jixexen xereg bytөөgdehen tuxai xelene.

Bidener şaaxtinsk xeregei yjiinxide oroxodoo, «prompaartiin» yjiinxide oroxodoo, mynөө teexniken talaar tiimeş hulaxan bişel bolşoo geeşebdi. Teexnikii ba yiledberiin oroniii ezemden şudalaxa tuxai loozungii bodoto baidal deere bejeiyylxiin tulada bidener jixexen jyme xehen bainabdi. Bidener mynөө, azal xeregee gol tyleb şudalhan өөriingөө, soveedai azaxuin - texniis kaadrnuudtai bolood bainabdi. Tedener tiime ysөөnş bişe, tedener bejee daaza bata bexieer zagsaad baina. Gebeş, teexnikii şudalaxa zorilgii bejelyylen gyisedxexe jabadal bolbol negen talii barimtalza, kaadrnuudai bolьşeviig xymyyzyylgede xoxidoltoigoor yngerheniii mederexe xeregtei. Teexnike şudalabaş haa manai olon xydelmerilegşed өөriingөө poliitikan xygzeltede odoonoi nelieed berxeteixen poliitikan zorilgonuudhaa xozomdohon baina.

Xara myrөө xaraxa, gansaxan azaxuin raamka soo bodoxo zergeer xizaarlaxa, paartin-poliitikan zorilgonuudhaa taharaxa — ede bygede deerehee bii bolhon poliitikan talaar xaralgan jabadal bolbol azaxuin froontiin oloxon xydelmerilegşedte xaldaşahan baigaa. Bolьşeviig heremzii deeşelyylxiin orondo, azyiledberiin ba traansportiin oloxon xydelmerilegşed poliitikan talaar xozomdoo, jyriin amagalan sedxilte ba poliitikan ohol baidalai haba soo orşoo. Amzaltanuudaar ba tyse byydii ylyylen gyisedxexe jabadalaar hamaaraza, manai oloxon nyxed, azaxuin erxilegsed, gansaxans erxilegsed bişe, myn ondoos xydelmerilegşed bolbol bolьşeviig sanarta ton jixe xarsa baihan hanaa amar ba bejedee xanamzataxa jabadalii өөgsөөbe geze mederexe xeregtei. Paarti bolbol «Bolьşeviiguud teexnikii şudalaxa johotoi» gehen loozung tabihan jym. Teexnikii bolьşeviiguudai şudalaxa tuxai xereg garhan baigaa geze, bolьşeviiguudail gyisedxexiin johoor teexnike şudalaxii azaxuin erxilegşedii paarti... geze beze. Ynen xereg deere ...[illegible]

moxon) xydelmerilegşedei poliitikan talaar xaralgan baihaniii zybxen le şoglon naadalxiin tulada bişe, myn gyrende bagabişe xoxidol yzyylxiin tulada xeregledeg baigaa. Manda, teexnikii şudalaxa jabadal bolbol xydelmerilegşiin bolьşeviig şanarai huladalgatai xamta jabadag bolşohon uşar ysөөn bişe toxiooldodog hen. Teexnikii şudalaxa gehen ene ygiin xysed udxaaranь abza yzee haa, teexnikii şudalalga bolbol manai kaadrnuudai bolьşeviig şanarii ulam saaşanь şangadxaltai xamta jabaxanь xeregtei.

Manai azaxuin kaadrnuudta jamarnuud eriltenyydii tabixa johotoi baihamnai eneen deerehee yzegdeze baina. Tere erilte nyyd deere delgerengiigeer togtohuub.

Negedxieer, *өөriingөө azal xeregii medexe jabadal, ondoogoor* xelebel, johotoi udaridagşahaa erigdexe baihan şingieer teexnikii, yiledberiii ba xamag daalgagdahan xeregii xysed şudalaxa jabadal iime eriltenyydei toodo orolsoxo geze medegdene. Manai udaridaxii kaadrnuudta tabigdaxa ene eriltii jaazaş jamaraarş huladxaxa tuxai yge gargahanaiş xereg ygei. Xarin manai azaxuin udaridagşadai xamarhaa negete bişe xyteleze jabahan trockiis ba gadaadiin agentuuriin xorololgo, diveersi ba şpionaazai hurgaal bolbol teexnikii şudalaxiin tylөө xoişo xoişodoo ysed şanga temesel xexe zailaşagyi baihaniii temdeglebe. Daalgagdahan xydelmeriii yşөө johotoor medeegyi tere xyn bolbol azal xeregee şinzelen yzexe, tereendee xandaza oroldoxo, xydelmerilze huraxa johotoi. Azal xeregii ene ygiin xysed udxa soonь johotoor şudalaxiin tulada, gansaxanş xani nyxedhөө bişe, myn daisadhaaş, gansaxanş ulas oron dotorhoo bişe, myn xiliin saada teéhees huraxa, — huraza bolxo jyymenhee bygedeheonь huraxa xeregtei. Өөriingөө azal xeregii haitar medexegyi xyn geeşegşe haa, mynөө neges xydelmeriiin talaar johoto udaridagşa baiza şadaxagyi.

Trockiistnuudai xorololgiin hurgaalnuudtai xolbogduulza eris temdeglen, manai kaadrnuudai urda tabixa xeregtei baihan xojorduraar erilte bolbol samokriitike gargaxa şadabari, ene şadabariii xygzyylxe jabadal ...[illegible]

tuxai hanaaşaizaş bolxogyi. Bide byxii aradai azaxuin texniis rekonstryykce jabuulza bainabdi, bide şine teexnikii, tyryy zergiin yiledberiin meetoduudii, odoonoi erxim deede yiledberiin noormonuudii delgeryylen nebteryylxe geze xysedeg ba delgeryylen nebteryyldegş bainabdi. Bide ene zamaar uragşaa dabxiza jababaş, yşөөl olon jymenei talaar, teexnikeeree tyryy kapitaliis oronuudhaa xozomdozo jabanabdi. Odoonoi teexnikiin byxii gyisөөlte amzaltanuudii tyrgen şudalaxiin tulada, bidener manai xydelmeriii, manai gyisөөltenyyd ba amzaltanuudii narin nigta şalgaltada, şangaxan kriitikede oruulxa johotoibdi. Baiza baihan amzaltanuudta hanaagaa amarxza bolxogyi, teexnike-yiledberiin talaar tyryy jabahan gadaada gyrenyydhee, tedenei azalai byteesiin talaar olhon xemzeenhee, tedenei olhon yiledberiin noormonuud ba xydelmeriin şanar haa ali olon uşaruudta ysөөl xolo xozomdozo jabahanaimnai şaltagaan jyyb geze bederesegeexe xeregtei.

Samokriitikegyigeer, johotoi samokriitike gargaxa şadabariii xygzyylengyigeer uragşaa dabxiza bolxogyi. Ene bolbol manai onso өөre baidalda tusgaar şuxala. Manai onso өөre baidalda şine texniis kaadrnuudai tyrgen debzelte jabaza baina, yysxeleeree, praaktikan dyrişeløөrөө ba mergezeleeree xeregte tuhalaxa xyselentei ba şadabaritai xynyyd ysөөn bişe bii. Doorhoo ziir xydelmerilegşed ba teexnigyydei zyghөө garhan signaalnuud teeşe hergeg baixa ba şagnaza şadaxa jabadalii manai xydelmerilegşedte xymyyzyylxe xeregtei. Udaridagşiin zyghөө ede signaalnuud teeşe çinoovnig şingi anxaralgyi ba amban said şingi jixeerxyy xandadaggyi baixa jabadalii tuilaxa xeregtei. Xarşa zygei dundahaaş, bidende xarşa şaltagaarş signaal orood baig өөregyi anxaraltail baixa xeregtei. Xerbee ene signaalnuudii oilgoxo ba zarimdaa өөriingөө xydelmeriiin baidalai talaar xysed şalgagdamal şingi baidag xynyydii şalgaltada oruulxa şadabariii, bolьşeviig şadabariii xygzyyleed baigaa haa, dutamaguudaa darii zahaxa ba oloxon xorologşod diversaantnuudai hedelgii xoişo soxixo bainabdi. Samokriitikii huladuulxa ba samokriitikii xygzyylze şadaxagyi jabadal bolbol biyrokratizaacada ba modoxiroldo xyrgeze, tereeniii manai daisad өөhediingөө antisoveed jabuulgada zoriuulan, xorololgo, diveersiiin ba şpioon xydelmeride zoriuulan xilbarxanaar xeregelene. Өөriingөө xydelmeriiin dutuunuudii taniza medexe şadabarijaa, zvilei naasarguu jyymii formaalin-biyrokraatis jyymenhee oilgozo ilgabarilaxa sadabarijaa ulam jixedxexe byrinь manai kaadrnuud johotoi bolьşeviig emxidxegşed bolzo ulam tyrgen urgaxa ba manai oronoi aradai azaxui bolbol teexnikede, yiledberide ba bişe bişe halbarinuudta baihan odoonoi tyryy zergiin yzyylemzenyydii ulam tyrgen gyisexe ba urdalxa baina. Xerbee azal xeregee hainaar medexe jabadal ba samokriitike jabuulxa şadabari gexe zergiin iime şanarnuudii negedxeed baixadaa, bidener bolbol eldeb xorologşodhoo zamaa seberleze, odoonoi texniis ba yiledberiin ... yzyylemzenyydii ... şadaxa bainabdi.

Gyrende ynen sexeer xanda... ...[illegible]

şanai dura zorigii bejelyylze baigaa gyrenei medeide baixadanь, nygөө talahaa xulagaişad ba hangai zөөri tonogşodtoi temesexe talaar ali olon udaridagşad hanaa amar huuxadanь. gyrenei aparaadai xydelmerilegşedei dunda zizeg-byrzyaazin gexe gy, ali xomoxoilig- anarxiis zanşalai yşөөl jixexen baihaar baitaranь—gyrendөө ynen hain heşxeitei ba sexe şudarguu xandaxa jabadalai johoor manai kaadrnuudii xymyyzyylxiin zailaşagyi şuxala baihan tuxai hanuulxii eşxebter geze jaabaş nuulxii eşxebter geze jaabaş toolozo bolxogyi. Tiixe zuura, eneen tuxai daxin daxin dabtaza xelexe uşar garana, jyyb gexede, xedii eşxebter bolboş zarimdaa manai udaridagşadai, tereen soo paartinş udaridagşadai zyghөө өөgşөөgdeze, gyreniii mexeledeg faaktnuud manda ysөөn bişe baina. Donbaas deere gansaxan nyyrhe abalgiin xiii nemeegdelii abaad yzegtii, jamar bainab! Eneenei tylөө xedii syydlezeş baigaa haa, syydte xedii ygezeş baigaa haa, Donbaasai şaaktnuudta ba busa rajonuudta nyyrhe abalgiin nemeeze bişelgetei xolbootoi olon zyylig jabadalii yşөөl mynөөş boltor halgaaza şadaagyi bainabdi. Nyyrhe abalgiin xiii nemeegdelde xaixaramzagyi baidag, deedeteegee baihan oorganuudai ymene bejee sagaalxa gojooxiin tulada ynen gyisedxexehөөnь tyryyn *yiledberiin* tysebyydii gyisedxehenei tuxai ba baiguuiganuudii dyyrgehenei tuxai xudal raaportnuudta garaa tabidag xydelmerilegşed manai udaridagşadai dunda ysөөn aal? Tyrgen gegşeer өөdөө debşexiin tulada, cirxen zuurtaş haanь bejee sagaalxa gojooxiin tulada, zarimdaa muu bişeş emxilegşed-azaxuin xydelmerilegşed gyreniii xuuraxa mexelexe jabadal oruu orodog baina. Ara niurgandanь eldeb xorologşod-daisad xorogodoxodo ajatai baihan tiimel udaridagşad karьjeriistnuudai xazuugaar hyreg olon bildaganaaşad ba şarbaganuur zarasanuudii bederegtii. Manai baidalda yiledberiin oronuud ba alban zurgaanuud dotor azalai discipliinii huladxaxanь gansa le azalşanai ters xarşa daisadta tuhatai. Manai baidalda, alban zurgaanuudai ba yiledberiin oronuudai udaridagşadai zyghөө raaportalzarxixiin ba «amzaltanuudaa» hairxazarxixiin tuldaş haanь gyreniii mexelexe jabadalii zorgooronь tabixa gy, ali jyredөө ene xeregte zөөlenөөr xandaxa jabadal bolbol gyrende tyi todxor xexiin tulada manai udaridagşadai zyghөө «hain xaralga» nen jixeer xyseze baihan diversaant, xorologşo ba şnioonoi xoroto habaraa şixedeg nyxen myn. Gyrendөө ynen şudarguu xandaxa johoor manai kaadrnuudii xymyyzyylxiin tylөө sag yrgelze ba şangaar temesengyigөөr sociaiizmiin aguu jixe zorilgonuudii gyisedxexe jabadalda amzalta tuilaza bolxogyi, xynei hanaa medereide baihan xomoxoilig ba zizeg byrzyaazin zanşalnuudii halgaza bolxogyi.

Manai azaxuin ba inzeneer-teexnigiin kaadrnuudai azal medexe mergezeiiinь, samokriitike xexe şadabariinь, gyrendөө ynen şudaruugaar xandaxa jabadaliinь yrgexe johotoibdi. Ene bygede şanarii manai byxii xydelmerilegşedte xygzyylxe johotoibdi.

Zygөөr, daisan teere heremzeje yrgexe, poliitikan talaar ... jabadalii ynen bolgoxo, ... tulagaanuudii ynexeer bolьşeviig johoor oilgoxo jabadalii manai byxii udari... ...[illegible]

(Yrgelzelinь 2-doxi nuurta).

V. M. MOOLOTOVOI statьjaa

Trockiis ba bişe bişe xorologşod, diversaantnuud, şpioonguudtai temesexe temeseldee manai tabixa zorilgonuud

(YRGELZELEL)

dagşadta şingeexe bidende ilangajaa şuxala.

Ene şanarii xygzyylen bexizyylengyigөөr soveed kaadrnuudii johotoi gegşeer xymyyzyyixe tuxai yge gargahanai xereggyi. Paarti bolbol «Bolьşeviiguud teexnikii şudalaxa joohtoi» geze loozung tabixadaa, bolьşeviiguud yşөө nege zebseg, tyryy teexnikiin zebseg şudalaxiinь erihen baigaa. Bodoto xereg deere ene loozung xaişan geze jabuulagdahan baigaab? Bodoto xereg deere teexnikiin talaar uragşaa dabşaxa zuuraa, olon nyxedyyd өөriingөө poliitikan ujalganuudta eses xyrterөө xaişa xereg xandahan, poliitikahaa taharşoo, daisan teeşe eşyyritei ohol hanaa amar xandadag bolşoo. Teexnikii şudalaxa jabadalda, bolьşeviizmii şudalaxa jabadalda debzexe gehen ene xojor zorilgonuudii nege myhen bejelyylxe geeşe xiibarxan xereg bişenь soxom beze daa. Gebeş, xerbee şi bolьşeviig xyn haa nege zorilgii nygөө zorilgoor helgexe johogyiş, ugai jadaxadaa medeze temdegleze abhan algasalnuudaa gyiseexe johotoiş. Mynөө bidenei xelseze xөөreideze baigaa urooguud bolbol ali olon uşar baidalda eneenei bytөөgyiji mederexiin xysed hurgaal ygemөөr baina. Ede urooguud bolbol ene jixexen dutamagaa zahaxii, teexnike şudalaxa jabadalaa bolьşeviizmii şudalaxa jabadalaa zyriyylxegyi, xarin teexnike şudalaxataigaa xamta manai kaadrnuudai bolьşeviig mederel debzehei geze oroldoxiiji bidenhee erine.

BK(b) P-n Centraalin Komiteedai Pleenymei togtool soo iize xelegdene:

«Trockiistnuudai diveersin xydelmeri toboiso medegdeed baihanai xoidtee, trockiis diversaantnuudii olxo eliryylxe jabadal bolbol azyiledberi ba traansportiin ali olon oorganuudai edibxigyi baihaar baitar garza baihan ene xyselenşelşegyi yzegdelii BK(b) Paartiin CK-ai Pleenym alad garza şadaxagyi baina. Trockiistnuudii, olonxidoo, Dotoodo xeregei Arkomaadai oorganuud ba zarim negen hain duratan komuniistnar eliryyldeg baigaa. Iixe zuura, azyiledberiin oorganuud ba xubi zergeerenь xyrteelsee haa, traansportiinş oorganuud edib xiş gargaagyi, yysxelii byriş gargaagyi. Tereenhee baitagai azyiledberiin zarim oorganuud ene xeregii byri haatuulhan baina».

Ene zaabari zyb gy, buruu gy? Manai azaxuin xydelmerilegşed xorololgii eliryylxe jabadalda tuhalaagyi, xari gee zarimdaa byri haad xedeg baigaa geze zyb gy? Tiime daa, zyb. Eneenii bulaaldaza urdanь oroxogyiş.

Bidener azaxuin ba kylьtyyren baiguulaltada tulai jixe amzaltanuudtaibdi, gebeş manai poliitikan zorilgonuudş jixe bolzo baina. Manai angiin daisadai temesel byri şine, ulam mexetei, ulam niuusa meetoduudta orozo baihanii medeze baixa johotoibdi. Daisanai ene şine maneevarnuudii taniza ba elişelen gargaza şadaxanь erigdexe baina. Eneenei tulada, manai kaadrnuudai poliitikan mederemzii yrgedxexe, daisanai jyygeerş niuuraa bygløød baigaa haanь tereen teeşe xiorxo baixa jabadalii manai kaadranuudta şingeexe şuxala. Gansaxan tiigezel şadaa haa, gansaxan iimel bolьşeviig şanartai baigaa haa manai azaxuin ba bişe xydelmerilegşed johotoi udaridagşadai nere zyyze şadaxa baina.

Eliryylegdehen japoon-neemec-trockiis aagentnuudai xorololgo, diveersi ba şpionaazai faaktnuud bolbol manai azaxuin-texniis kaadrnuudta xeregtei bolьşeviig şanar geeşe ali olon uşaruudta alga baidag tuxainь xelene. Iime deerehee manda ysөөn bişe xorologşod diversaantnuud ba şpioonguud ii bolşohon baina. Iime deerehe, manai xydelmerilegşed trockiistnuudii ba bişe bişe xojor urtaniii taniza xysed şadanaEne eşyyritei yzegdelnyydtei bidenei tahalduulza şadadag baihanai zişeenyydii xaruulhuub. Zişee bolxiin tulada xiimiin asuudalnuudii abahuub, tende nyxer Ordzonikiidziin xamaarxalsahanai aşaar ali olon jixexen xorololgonuudai tysebyyd tahalduulagdahan baigaa.

Trockiis xorologşod bolbol seerno-kislotaagai azyiledberi deere zavooduudai azaxuin xyse şadalii dooşoruuixii ali bolxoor oroldohon baina. Ede zavooduudai xyse şadal bolbol seeriin kislotaa gargaxa xaraalagdahan tysebei dyyrgeitii xangaza şadaxagyi geze edener bataldag baigaa. Şalgalta xehenei hyyleer xaraxada, azaxuin proceessii bolbosoruulxa myrөөr, xydelze baigaa tyxiөөrelge deerenь xaraalagdahanhaa 60 proc. jixe seeriin kislotaa ygşe bolxo baihan baina. Eneen deerehee, bolbosoruulalgiin xydelmeriin yşөө dyyreedyi baigaaş haa, urdanь nerelegdedeg «zavooduudai azaxuin xyse şadalhaa» nelieed jixexen tysebii 1937 ondo seerno kislotaagai zavooduudta ygeze baihan baina. Azyiledberiin ene halbari deere xorololgiin xereggyydii eliryylen gargaxa xydelmeriee yrgelzelyylxe xeregtei, tiixedee, bidener saaşanxi amzaltanuudaa oloxobdi.

Yşөө nege ondoo zişee. Azyiledberiin nygөө halbari deere xynde azyiledberiin Arkomaadai Glavorgximproom bolbol azyiledberiin azaxuin xyse şadalii xojor daxin jixedxexiin tulada, 1 milliaarda 300 milioon tyxerighөө jixeş bişe, bagaş bişe mynge homoloxii erihen baina. Zavooduud deere azaxuiji bolbosoruulan şangadxaxa talaar nyxer Ordzonikiidziin tabihan zorilgo bolbol ene xeregii ondoogoor şiidxexii xaraalahan baigaa. Ene zavooduud deere jabuulagdahan xydelmeri bolbol azaxuin xyse şadalii xojor daxin jixedxexiin tulada, 1 milliarda 300 miliootn tyxerig xereglegdexe bişe, xarin 350 milioon tyxerig—magad, yşөө bagaş xereglegdexe baina geze oloxo arga olgohon baina. Ene xereg deere manai gyrende xudal xuurmag erilteteigeer xandahan xorololgiinь tyseb eliryylegden gargagdahan baina.

Oron ulasai oboroonodo ton jixe udxa şanartai azyiledberiin seerno-kislotaagai ba busa halbarinuudai zişeenyyd xysed hurgaal bolxoor baina. Tere xorologşod Arkomaadai xytelberihee jamar soxilto abaab geze ene zişeenyyd deerehee xaraxaar baina. Zygөөr, ene uşarnuud deere ede xorololgo ba xorologşodii sag soonь eliryylze şadaagyi bainabdi. Ene uşar deere xorololgiin tysebyyd xymeriyylen xajagdahan baigaaş haa, Ratajçaag ba busad tolgoitoi xorologşodoi organizaaca haja boltor eliryylegdeegyi yldehen baina.

Zam xarilsaanai Arkomaaddaxi «xizaarlalga xexe jabadaltai» temesehen temesel bygedende eli baina. Zam xarilsaanai Arkomaadta trockiis xorologşod bolbol şineer jixe mynge homololgogyigөөr tymer zamai traansport deere aşaa teelgii saaşadaa jixedxexe argagyi baina geze batalaad, nayka ba texniis bodolgonuudaar gyrende esergyy өөhediingөө xydelmeriii daldalaxii oroldohon baina. Xorologşod—«xizaarlalgaşadai» tysebyyd medeeze ebdegdehen baina. Nyxer Kaganooviç bolbol zam xarilsaanai Arkomaadta «xizaarlalgaşadtai» temesexe temeselii amzaltatai yrgedxehen baina, ene xadaa, jixe hain aşa yre ygeheniinь medeeze eli. Xorologşod-«xizaarlalgaşadai» xudal-uxaanai ba xudal-texniis buruuşaalganuud tymer zamai traansportiin praktiis amzaltanuudaar butasoxigdohon baina. Eneegeer gyrende ton jixe xereg bytөөgdebe. Zygөөr byxii uşariinь jyyb gexede, ede xorologşod bolbol zam xarilsaanai Arkomaadta «xizaarlalgiin teoori» nomlozo, gansal tyseblelgiin oorganuudta huugaagyi baigaa. «Xizaarlalgaşadai» butasoxigdohonoi hyyleer, trockiis xorololgiin organizaaca zam xarilsaanai Arkomaadta yldehen ba ... ebderelde

—xorololgo ba xorologşodtoi esestenь xyrter şrga temesel jabuuixa ton şuxala baihan tuxai bidende hanuulhan baha nege hanuulga geeşe.

Zygөөr, xorologşodii eliryylen gargaxa jabadal egeel tyryyn dotoodo xeregei Arkomaadai oorganuudta udaxa baigaaş haa, xorologşodii eliryylen gargaxiin tylөө byxi xariuusalgii dotoodo xeregei Arkomaadai oorganuudta toxozo bolxogyi baina. Xytelberilegşed jyyme bytөөxiin tulada өөriingөө orgonizaacada huudag jym xadaa, tedener өөhediingөө aparaadai xydelmerilegşedihe doxioonuudii abdag jym xadaa, edener, daisanai maltaiga xeze baixada daisadai zyghөө ajuul garxa geze zarimandaaş haa oilgodog baixa johotoi.

Manai azaxuin xytelberilegşed bolbol xorologşod, diversaantnuud ba şpioonguudtai temesexe өөhediingөө bolьşeviig ujalgii mynөө oilgood baina geeşe gy—enel xadaa şuxala asuudal baina. Eneeni elirxeilexe xeregtei. Xydelmerilegşed byxenei өөhediingөө tuşaal deere, өөhediingөө xydelmeri deere eneeni elirxeilexenь şuxala baina. Eneen gyigөөr, kaadrnuudai bolьşeviig xymyyzelgii yrgeze, daisadtai temeseze şadaxa şadabariii ba heremzii şangadxaza bolxogyi baina. Mynөө ede xeden olon faaktnuudai eliryylegdeed baixada, xytelberilegşed bolbol tedener xaana jamar alduu xeeb, ene alduuji xen xeeb, ede faaktnuud jaagaad toxiooldozo garaab gexe zergeer өөriingөө xydelmerilegşedte elirxeilen honordxozo ygexe ujalgatai. Tereenhee ondoogoor, xynyydii өөhediigiinь alduunuud tuxai bodozo yzexii baalaza jaaza bolxob, bodoto todorxoi zişeenyyd deere, bodoto todorxoi alduunuud ba xydelmeriin dutuu dundanuud deere xerbee xydelmerilegşedii hurgaagyi haa, tedenei poliitikan mederelii yrgedxeze jaaza bolxob.

Zarim xynyyd bolbol «zarim negen zvenoonuud» deere «zarim negen dutuu dundanuudaa» mederexeer xeiseed yngerxөө hanadag baina. Zygtөөl, iime ygenyyd jyynş bişe geeşe. Jixexen dutuu dundanuudai, ajuultai xorologşodoi ba poliitikan ohol nazagai baidalai şuxala faaktnuudai xydelmeridenь ilereed baixadanь tere xytelberilegşed bolbol ede uşarnuudai şal tagaanuudii bodoto todorxoi zişeenyyd deerehee өөriingөө xydelmerilegşedte, өөriingөө aktiivta ynen sexeer eliryylen oilguulxa johotoi. Gansal iigee xadaa, şine hyidxelnyyd ba daisadai şine maltalganuudii daxin dabtagdaxagyiji hanuulza bolxo baina. Eneengyigөөr, kaadrnuudai bolьşeviig xymyyzel tuxai xeleltegyi geeşe, eneengyigөөr, xytelberilegşed bolbol xariuusalgata xytelberilegşe bişe, xarin biyrokraad, xoirog nojon geeşe, zygөөr le, xariuusalgata tuşaal deere baigaa bolьşeviig tylөөleg şe bişe geeşe.

Xorololgii usadxaxa talaar bidenei urda ton jixe praaktikan xydelmeri baina. Bidenei ene zorilgii gyisedxexe jabadal bolbol ene şuxala asuudalda bidenei bolьşeviigşalan xandaza şadahan haa duldiidaxa baina. Nege jixe ajuul bii, ene jyyb gexede, manai zarim azaxuin xydelmerilegşed xorololgiin hurgaalii yşөө muusa xaraadaa abhan, poliitikan ohol nazagai baidalhaa yşөө syiөөrөөgyi ba ene xeregte xursaar bişe, deebşelenь xandadag baihaar baina.

Xorololgiin faaktnuudii eliryylen gargaxa jabadal bolbol jyriin xereg bişe baina geze xaruulxaar, iime xojor zişeenyydii xaruulhuub.

Ene talaar sagaan tuulganai azyiledberide bolhon baidal zoxistoi zişee bolxo geze tooloxodo bolno. Xorologşod bolbol xeden yni sagai xugasaa soo manai xeden hain şuxala hanaaşalalganuudii sagaan tuulganai azyiledberi deere unagaahan baina. Bidener sagaan tuulga jixe xereglenebdi, tereenii xari gyrenyydhee abalganda jixe zөөri gargaşalanabdi, tiime deerehee, xynde azyiledberiin Arkomaadai ...

rologşod ba hyyl barigşadai buzagai bulai bodomzoloigonuudii esesiexe johotoi baigaa. Tiigeed bidenei mynөө xyrter eneeni xeegyi baihamnai bidende işyyritei baina. Gurban zilei saana ene xeregii zoriuuta tahalduulhan zarim xydelmerilegşedii ba tusxai treestiinь xytelberiii syydte ygexe xereg garahan baina. Zygөөr, sagaan tuulganai azyiledberiin sostaavii şinedxeige bolbol jamarş bodoto hazaralgii olgoogyi baina. Sagaan tuulganai azyiledberiii xytelen medeze baigaa Glavnikelьoolovodo paartin biliedtei daisan—Jaziikovii huuigaxa arga Piatakoovta oldohon ba bide oron dotoroo ton өөdegyi baaxan sagaan tuulga gargahaar le yşөө yideheer bainabdi. Tiigebeş, sagaan tuulganai azyiledberiii xorologşodhoo seberlexe xemzeenyydii abşa ba hajaxan bolhon hurgaalii xaraada abşa, ene xydelmeriii uragşanь tyrgen dabxiuulxamnai azag hezeggyi baina.

Xorololgiin esestee xyrter eliryylen gargagdaagyi baihan nygөө zişeejinь «Uraalvagoonstroi» deerehee abşa bolno. Oiriin zilnyydei torşo soo odoo sagai tiipiin jixenxi vagoonuudii ygexe johotoi vagoon bytөөxe jixexen zavood tuxai yge garşa baina. Xeden zilei torşo soo ene baiguulgii ton edibxitei xorologşo Marьjaasin tolgoiiozo baihan ba tereenhee gadana, «Ural vagoonstroin» paartin komiteedai sekretaarьta myn xorologşo trockiist Şaaiiko-Okydzaava baihan baina. Ene xorologşodoi eliryylegden gargagdahanhaa xoişo xedexen hara boloo. Eneenhee tusxai hurgaal abxa xeregtei baigaa geze hanaxaar baina. Gebeş, bidener bolbol eneeni xeze şadaxa geeşe gybdi geze dooro xaruulagdahanhaa eli baina.

Ene onoi fevraalь harada, «Uraalvagoonstroi» deere bolhon xorololgiin xeregii şalgaxiin tulada, xynde azyiledberiin Arkomaadai daalgabariaar, ton etigeltei speciaalin komiisa gargahan baina. Glavstroiproomai naşaalьnig nyxer Ginzyyrg ba BK(b) P-iin Centraalin Komiteedai geşyynei kandidaad nyxer Paviynoovski gegşedeer ene komiisii tolgoiluulan tabigdahan baina. Tee, ene komiisa jamar baisaaitanuudtai jireeb? Ene komiisa bolbol «Uraalvagoonstroi» deere xehen baisaaitanuudaa iigeze gargahan baina: «Uraalvagoonzavoodtai tanilsaad baixadaa, Piatakoov ba Marьjaasinai xorololgiin xydelmeri barilga deere baiai jixe delgereige oloogyi baina geze bidende lab bodolgo tyryylee».

Eneegeer bolxodo, «Uraalvagoonstroido» bolhon xorololgo «jixe delgerelge oloogyi baina». Komiisa bolbol, barilgadaxi dutuu dundanuudii zarim yiyy gar gaşalalgada ba barilga deerexi tuhalamziin azaxuin xozomdohondo toxozo, өөhediingөө, baisaaitanuudii yndehelexii oroldohon baina. Zygөөr, komiisiin poliitikan xaraigan jabadalanь ton elirxei baina. Ginzbyyrg—Paviynoovskiin komiisa bolbol barilga deerexi xeregei bodoto baidalii balartuulhan baigaa geze oilgozo abxiin tulada, xorologşo Marьjaasinai tyryyşiinь elirxeilelge gyised xyrexe baina. Ene komiisa bolbol barilga deerexi xorololgiin negeş bodoto faaktii xabsargaagyi geze xelexede bolxo baina. Eneegeer xadaa xorologşo Marьjaasin bolbol nygөө xorologşo Okydzaavatai xamta өөhedөө өөhediigөө gyzerdelsehen bolno. Tereenhee gadana, ene komiisiin Uraalaar jabaxa soo, Marьjaasin bolbol barilga deerexi tereenei xorololgiin xydelmeri jyy baigaab geze byri todorxoigoor xaruulza, şine elirxeilelgenyydii ygehen baixa jym. Myn eneenei xazuugaar, Marьjaasin bolbol ene xyndete komiisiin niydenei onoogyi orxihon, «Uraalvagoonstroidoxi» xorololgiin xeden olon faaktnuudii zaahan baina. Xynde azyiledberiin Arkomaadai nyxedyyd, eneenei hyyleer eldebiin Marьjaasinuudai xorololgiin xeregii byri şuxalaşalan lab şalgaxa xeregtei baina geze ba zarim şalgalgiin komiisanuud

«Uraalvagoonstroido» şalgalta xehen komiisiin faaktnuud jyyn tuxai xeleneb gexede eldeb byxii hurgaal bolxo uşarnuudai baihanş haa, bidenerei xydelmeriөө ton muuugaar şinedxeze baihanii, daisadii taniza şadaxagyi jabadalaa yrgelzelyylheer le baihanii, mynөөş poliitikan xaraigan jabadalii gargahaar le baihanii xeleze baina.

Xynde azyiledberiin Arkomaad bolbol ene xereg deere byri hainaar şyyze yzexe johotoi, zygөөr xorololgiin hyid totxornuudii yrgelze deerenь usadxaxiin tulada, ene komiisiin xydelmerihee hurgaal abxanь ton şuxala baina. Azaxuin erxilegşedei poliitikan xymyyzelgiin xydelmeri ali zerge dutamagaar tabigdahan baihanii ene komiisiin xydelmeri xaruulza baina. Jixedxedee, Pavlynoovski ba Ginzbyyrg metiin iime tomoxon xydelmerilegşed bolbol xorologşodoi xydelmeriii huuri deerenь şalgaxa zuuraa, xorololgiin negeş atagai faaktii zaaxa jabadalii şuxala deere oloogyi baina. Jixedexedee, edener bolbol xorololgii obioorozo xarangyi, ede byxii xeregii zizexen dutamaguudta toolohon baina. Egeel ene xadaa, azyiedberiin busa xydelmerilegşedte muu myr xaruulza ygene geeşe.

Bodoxodo, eliryylen gargagdahan xorololgiin faaktnuudii poliitikan talaar oilgon medereхe jabadal bolbol, xyngen azyiledberiin Arkomaad, edee xooloi Arkomaad, oi modonoi Arkomaad ba busa arkomaaduud tuxai xeleltegyi, xynde azyiledberiin Arkomaadta yşөө xoamagaian bişe baina. Daisadтаniха talaar poliitikan heremziingee bii baihan tuxai xelxenь yşөө erte baina geze faaknuud xaruulna. Manai praakkan xydelmerilegşed bolbol xenxi uşar jabadalnuud dee poliitikan talaar byri xozomdogi, tedenei poliitikan mederelii bagadaşahan, tereenheenь bolaii baigaa poliitikan faaktnuubelen bişeer arai geze oilgodbaina. Xynde azyiledberiin Arkomaadai komiisiin xydelmeridyn deerehee manai byxii xydmeride iime hurgaal abxa xertei: bidende *daisad teeşee tusdeede heremze ygei geeşe, kaanuudai bolьşeviig xymyyzelgxeregii yrgexe xeregtei.*

Bidener bolbol azaxuin erxilegşedei poliitikan xymyyzelgiin xeregii ezegyidyylen orxizorxihon bainabdi. Mynөө, bidener bolbol tedenei poliitikan heremzii yrgexe, tedenei poliitikan mederelii yrgedxexe, tedenei bolьşeviig şanarii şangadxaxa johotoibdi. Azaxuin kaadranuudai poliitikan xymyyzelgii şangadxaxa zorilgo bolbol mynөө yjiin ton şuxala zorilgo bolno.

Bolьşeviig heremzii şangadxaxa jabadal bolbol byxii socialiis baiguulaltiin saaşanxi xygzeltii tyrgedxexe ton şuxala nyxesel myn.

2. XYDELMERILEGŞEDII ŞILEN ABALGA

Xorololgiin hurgaaltai xamta xeteryylze bolxogyi udxa şanartai xojordoxi asuudal, ene xadaa — xydelmerilegşedii şilen abalga bolno. Ene talaar, manai xydelmeriin jixexen dutuu dundanuud bidenei urda elirhen baina, eneende bodoltoixonoor xandaxa xeregtei.

Urdiin trockiistnuudta xandalga tuxai asuudalhaa exilexem. Mynөө, zarim uşar jabadalnuud deere nege tuilhaa nygөөdedenь: trockiistnuud-xorologşodto ohol nazagaigaar xandaxa jabadalhaa urdiin trockiistnuudta eser gyy xelxii deerenь xandaxa dob tolgodo temterexe jabadalii xylieeze bolxo baina. Eneenii xeze bolxogyi baina. Tiixedee, urdiin trockiistnuudai jamarş xereg xabaadalgagyi baiza bolxogyi bolno gy? — gehen iime asuudalnuudii mynөө yje-yjexen duulanabdi. Teed, urdiin byxii trockiistnuudii alban tuşaalnuudhaanь xuu tataza xajaxa xereggtei bolno gy? Ene uşarta xelxii deerenь xandaxa iime xandalga ton buruu geeşe. Bidener bolbol urdiin trockiistnuudii xariuusalgata tuşaalnuudta tomilon oruulxa jabadalii alduu geeşe geze toolozo şadaxagyi bainabdi. Bidener bolbol xediide nege sagta paartiin şugamda esergyyseze, gansal nege yge xeleheneinь tyløø urdiin trockiistnuudii xariuusalgata xydelmeride xereglexehee arsaza şadaxagyi bainabdi. Odoo yjede jamar nege xydelmeride tereeniii xereglexehee arsaxiingaa urda, ene xereg uşarii şyyze yzexe, bodomzotoixonoor şyyn şalgaza yzexe xeregtei. Bidener bolbol edenei urdanaigaa alduunuudii eseslen usadxaxa jabadaldanь tuhalan, paartin organizaaciin xinalta doro tedeniii xydelmeri deerenь şalgaza, paartiin xeregte tuhatai jyymii dyyrgexe bainabdi. Zygөөr, bidener bolbol urdiin trockiistii gy, ali jamar negen ondoo xyniii tomilood, tereenei xydelmeride johotoi xinaltii emxidxeze şadaagyi haa, iime baidalii zybtei deere toolozo jaabaş şadaxagyi bainabdi. Bidener xerbee urdiin trockiistnuudii ba busa xydelmeriiegşedii johotoigoor xinaza, bodoto xereg deerenь şalgaza şadaagyi baibal, ene xadaa, manai gem, xytelberiiegşedei gem bolxo baina.

Zygtөөl, ene xeregii ton buruugaar oilgodog xynyyd bidenei dunda bii. Edener bolbol trockiistnuudai manai paartitai temesehen urdiin temesel xadaa odoo yjede bodoto xereg bişe geeşe geze nege dalagad geigen

byxii trockiistnuudii xeregiexeer belen baina. Xeregtee ton bolьşeviig bişeer xanadahan jabadalai garhan eli bolzo, ene xadaa, bolьşeviizmda yndehөөrөө xarşa xara myrөө xarhan apoliticiizm geeşe geze mederengyi baiza bolxogyi baina. Xytelberilegşiin ton şuxala ujalgahaa — xydelmerilegşedii şilen oloxo ba xubaarilan tabixa jabadalda tomcotoixonoor xandaxa ujalgahaa zailan xolodxo oroldolgii eneen soo xarangyi baiza bolxogyi baina. Ene xeregii өөriin aparaadai jamar negen xynde dam daalgazarxidag nyxed şingi, belexeneer xaraza bolxogyi, ene xereg xadaa tiime amarxan jyyme bişe geeşe. Өөhediingөө xydelmerilegşedii medexe xeregtei tedenei xydelmeriii xinan xaraxa, tedenei xydelmeriii şalgaxa xozomdogşodii kriitikelexe, şadabarigyi ba biyrokraad bolşoo şodii helgyylexe, urgaza baigaa şine xydelmerilegşedii obicoorozo xaraxa, tedeniii demzyyixe jabadalda aktiivnaar tuhalaxa xeregtei.

Xeregte bolьşeviigoor xandaxa jabadal bolbol xydelmerilegşedei xereg bytөөxe ba poliitikan şanarii xaraada abalsan, tedeniii şalgaza şadaxa şadabariii erixe baina. Xydelmerilegşedei yngerhen sagaazal jabuulgiin tuxai ankeeda johoor tedeniii şalgaza bolxogyi. Ene xadaa,—bodoto şalgalta bişe geeşe. Tedenei urdiinь xydelmeriin tuxai genetedairaldahan durasxalnuud ba spraavkanuudaar xytelberi abşa bolxogyi. Iigee haa, xereg uşarii belexeneer doroituulza bolxo baina. Xydelmerilegşede zoxixo ba zoxixogyin tuxai asuu dalii niuurai naiig zan ba ajag zanaigaa taaralgaar şiidxeze bolxogyi. Raaportiin johoor naada zavanь, tysebyydee ylyy len dyyrgehenei tuxai raa portnuudai johoor xaraza xy delmerilegşedii myn buruu şiid xedeg baina. Xydelmerilegşedi şilen abxa jabadalai gol kri tieerenь xadaa, tedenei xere bytөөxe şanar ba myn tedene poliitikan şanaranь baixa jo hotoi, eneen tuxai xytelberileg şed medexe, medexedee, duu lahaaraa bişe, xoolon saaha nai johoor bişe, xarin xydel meriiinь yder byri xinan xa raxa jabadalai yndehe huur deere, ede xynyydei xydelme rinyydii yrgelze şalgaxa jaba dalai yndehe huuri deere he medexe johotoi. Xydelmerileg şedii gansal iimeer şilen abx jabadalii xereg uşarta ynexee ree bolьşeviig johotoi xandalg

V. M. MOOLOTOVOI statьjaa

Trockiis ba bişe bişe xorologşod, diversaantnuud, şpioonguudtai temesexe temeseldee manai tabixa zorilgonuud

(YRGELZELEL)

Tiixedeel ene metiin eşemeer faaktanuudii eseslexebdi.

Eneende bariьnta bolxo zişeenyydii xaruulhuub.

Kyzbaasai, Oosipovskiin rydniigei urdanainь axalagşa inzeneer, xorologşo Jezoov bolbol tiixede „Kyzbaasyygoliiin" axalagşa inzeneer baihan, xorologşo Stroilovai xydelmeri tuxai iigeze xaruulan xelehen baina:

„Kyzbaasyygolьdoxi" texniis poliitikii Stroilov tahaldaagyi zoxioon baiguuldag ba gol inzeneeri kaadranuudii xubaarilan tabixa jabadal Stroilovoor xegdedeg baina. Stroilov bolbol soveedai specialiistnuudii xeen yldeze, xunşan formaaciin aad, tereende xazairaltagyi medelee ygexe inzeneernyydeer bejee xyrieelze baina".

Ene faaktnuud bolbol „Kyzbaasyygoliiin" tyləə xariuusaxa azaxuin xytelberilegşedii gojooxo gehen jyyme geeşe geze xeleze bolxogyi. Ene xadaa, xydelmerilegşedii şilen abxa jabadalii xytelberilegşedei garhaa xolodxoxonь jamar ajuultaib, ene xereg hee çinoovnigşelen xolodoxonь jamar ajuultaib, geze xaruulhan xeden olon faaktnuudai miil negeniiinь geeşe.

Xydelmerilegşedii şilen abxa jabadalai tyləə xytelberilegşe xariuusaxa baina geze medereexeer boloo. Jamarş deede nere zergetei ba deede xergem zergeteiş xyn haa, zygtəəl, xerbee jamar doronь xoroto xydelmeri jabuulxa baigaa xorologşodii obiooroxo şadabarigyi, iime asuudalnuudta orolsoxoo xysedeggyi baibal,—ene xadaa, xytelberilegşe bişe, xarin kanceliaarşa, xoohon çinoovnig geeşe. Daisad ba predaateelьnuud jamar nege argaar namda dytelexegyi geze xenş bejee garaantilaagyi, — alduunuud garşa bolxo baina. Gebeş, xerbee əəriigəə dandaa buzar bulai yzingireer xyrieelyyleed baigaa haaş, xerbee ali byxii daisan ba hezeglemeer xynyydeer əəriigəə xyrieelee haaş, xerbee ene xyrieelgetei temesexe temeselde əərəə xeşeel gargaagyi haaş, ohol nazagai baidalai tyləə, buzagaidahan ydexi baidalai tyləə, poliitikan xaralganai tyləə xariuusalgii şamhaa xolodxozo jaaza bolxob? Ynen bejee ygehen xeberteigeer ba zarimdaa, urlanaigaa aşa gabijaagaar dallalhan bildaguuşadii—daisadii anixanь tiime belexen bişe. Ygəər, xytelberilegşed bolbol daisadii taniza oloxo jabadalda xereglegdexe şuxala şanarii bejedee xuriaan abxa johotoi geze bidener medexe johotoibdi. ide byxii şanarii yrgedxexii roldodoggyi, daisadai byxii a ali bolxo arga aaşanuudii, neen soo predaatelьnuudai ildaguuşalalga ba ali byxii aidalda zoxildood jabaxa jabadalda ton zoxistoi arga aaşanuudii tanixa şadabarii bejedee olodoggyi xytelberilegşed bolbol, gol yndehen bolьşeviig ialgahaa xolodon zailadag aina.

Soveed zasagta xarşa xynyyd xydelmeride xereglexe sag idende uşaradag baina geze n medenegyib? Bidener, eenhee arsaza şadaxagyibdi. ytelberilegşedei deede heremtei baigaa sagta, şanga hain alta doro jabaza gyrende ga busiin aşag tuha xyrgeze aigaa ba xyrgeze şadaxaş rzyaazin specialiistnuudai ndahaa xynyyd bii. Iime uşara garza bolxo alduunuudii ridşalan hergiilexiin tulada, ytelberilegşed bolbol bodoto erce tedeenei xydelmeridenь olsoxo, tedenerei xydelmeri xai tusxai signaalnuudii na n xaraxa. tedenerei xydelmeriiin bodoto xaraakterii ali yxii taaramzatai zebsegeer lgaxa, şalgan xinaxa xuuşan bsegei dutahan gazarta şine bsegii oloxo johotoi.

Eneende ton taaraxa, Leenii gaixamşag ygenyydii hauulhuub. Leenin bolbol „Bagaş a, haindaa deere" gehen zyii ogoo komuniistnuudii eneende tusgaar hurgahan baina. ibol ene zyil dotoroo tariaaşanai inserilegşedte xeaabarinuudanь byxende, byxii xytelberilegşedte bodotoor xabaadaxa baina. Tiixede Leenin iigeze xelee hen:

„... tedener bobol ondoo xydelmerinyy lte bejee beldexe johotoi baina, ene xydelmerinyydii bi moşeeniguud gexegyib, tiibeş haa tiimeşyy zonii barixa xeregte beled xexe beledxel geze ba əəhediingəə jabadalnuudii, mariaalganuudii, daidalxa tuxai uran arganuudii hanaza zoxiooxo jabadal geze nerelexejee eşexegvi hen banam:

Baruun evroopiin zurgaanuudta iime hanalnuud garaa xadaa duuldaagyi duragataalgii, zansurtalai talaar esergyysexe mederelii geze metii gargaxa baigaaş haa bidener bolbol tiigeze şadaxa boltoroo yşəə biyrokraadzaşoo ygei bezebdi geze bi naidaza bainam... Manai soveed respyyblike bolbol ton byri hajaxan baiguulagdahan ba eldebiin xog—bogoi sogso ton jixe oboologdohon tula, zarim zarim yjede nelieen alas xolo baihan ug exinyydtenь bujuu nelieen toiruu zamaar zoriuulagdahan tagnalganuudai zebseg xeze, zarim negen johonoi uran mexenyydeer zebseg xeze ene xog-bogii uudalan yzeze bolxo gedeg tuxai bodoxo zuuraa əə hanan muulaxa seldxil xen negenei tolgoido araiş xer oroxo aabdaa, orooş geeşegşe haanь tiime xyniii bide naada bariza, ynen sedxilheen bultadaa enieeldexebdi, geze naidaxada bolxo.

Saaşadanь Leenin iigeze xelehen baina:

„Bidener xadaa, azalai deede emxilgiin instityydyydte hurxa ba hurxal johotoibi, gexe mete tuxai miniii deere bişehen zyil xadaa, ene „huralgii" gansa hurguulida huuza olxoor, hurguuliiin şanartaigaar xizaarlaxa bodoloor oilgogdoxo bişe jym. Johotoi revoliyyceneer bolbol ene tuxaida xaxad xoson zalita aaşii, jamar negen mexii, jamar negen goxii bujuu, iime tyrelei negen jyymii, „huralga" geze oilgoxo jabadalhaa namai ene udaa arsaba geze, namda hezeglexegyi geze bi naidanam. Baruun evroopiin jambarxuu ba goritoixon gyrende ene bodol ynexəərəə jixe ajuulii gargaxa baigaa, teed negeş myrtei çinoovnig eneeniii zybşen xelsexe jabadalda atagai oruulxii zybşəərexegyi baigaa, gebeşji, bidener bolbol yşəə gyised biyrokraadzaşoo bişe bainabdi, tiigeed ene bodolii zyb şen xelsexe jabadal xadaa manai ende sengelgehee ondoo jyyş gargaxagyi geze bi naidanam.

Ynendəə xadaa, ajatai zoxid jyymii tuhatai jyymentei niilyylze jyynde bolxogyib? Ali negen enieedtei jyymii, ali negen xorotoi jyymii ali negen xaxad enieedtei, xaxad xorotoi jyymii ba gexe metii geb gente bariza abxiin tulda jamar negen xoson bujuu, xaxad xoson zalita aaşii xeregleze jaaxadaa bolxogyib?"

Gyreniii aşag tuhii xamagaalaxa tuxai, azalşadai aşag tuhii xamagaalaxa tuxai xeregei garşa baigaa sagta xydelmerilegşedii iigeze şalgaxii Leenin hurgadag baigaa. Leenin bolbol daisadii bujuu, xaxad daisadii eliryylen gargaxiin tulada, jamar negen „xoroto" bujuu «xaxad xoroto» jyymii eliryylen gargaxiin tulada «uran arganuudii», «tagnalganuudii", „goxolgii", aaşalalgii" xereglexii zybşəəredeg baihan baina. Bidener, xerbee Leeninei ede zaabarinuudii azal xydelmeri deeree goritoixonoor xereglehen baigaa haa bidener bolbol ene xeden olon xorologşodii byri ynixen eliryylen gargahan, bidener bolbol zavooduud, şaaxtnuud, tymer zamuud deere eldeb diveersinyydii, xoroto jabuulganuudii ba spioonuudai xoroto jabuulganuudii garguulxagyi baixa hemdi. Jadaxadaa, bidener bolbol Leeninei ene zaabari zybşəərelnyydii eneenhee xoişo xaraada abxa johotoi bainabiib di, jyyb gexede, ene xadaa bolьşeviiguudta şuxala baina.

Paarti, paartin organizaaca bidende xydelmerilegşelii ygedeg gehen ygenyylii xariuusalgata nyxelei zygəə bidener yje-yjeten sonosdog bainabdi. „Xariuusalgata xydelmerilegşe" geze nerelyyleeşed bolbol eneegeeree jyy xelexee xyseneb gexede, əəriingəə aparaadai xydelmerilegşelii şilen abxa jabadalda xariuusaxagyi bainabdi, xydelmerişedei muu bujuu sexe daisalş baigaa haanь, eneenei xariuusalgii tusxai sexe xytelberilegşenь bişe, xarin xydelmerilegşedii elьgeegşe paartin organizaaca daaxa baina geze xelexii xysene. Paartiii busalai xereg geeşe geze xaradag paartigyişyydei zyghəə iime ygenyydii oilgozo bolxo baina. Komuniistnuud iigeze xeleze şadaxagyi baina: paartin organizaaca bolbol komuniistnuudai tyləə ba jamar negen xydelmeride elьgeehen xynəigəə tyləə xariuusalgii xezeeş daaxa baina, zygəər ene xadaa, paartiiin nerii buzarlaxa erxii xen negende ygtehen baina gehen ulxatai bişe.

Tiime bişe xarin, manai xytelberilegşedei tyryyşiin ujalga xadaa paartin organizaacanuudaar elьgeegdehen xydelmerilegşedii xydelmeri deerenь şalgaxa ujalga bolno. Paartin organizaaca bolbol xydelmerilegşedii elьgeexedee, tedeniii zybəər xereglexii, tedenei şadabariii xereg deere şalgaxii, tedenei xydelmeriii kontroolьdoxii erine. Xytelberilegşedei ujalga xadaa, tedeenei dergede xen xydelmerileze bainab, terenei dutuuji, byriş haa tereenei gemte yile tuxai paartin organizaacada uridşalan hanuulxa jabadal bolno. Zygeer, xytelberilegşe—azaxuiji erxilegşedei, ali negen xorologşii eliryylhen baixada paartin organizaaciin tereenii ymərəze baihan gexe zergiin baidaltai bide uşaradaggyi bainabdi. Ynendee xadaa, jyrdəə nygəə talanь yzegdedeg baina. Tiixehee baitagai xorologşiin eliryylegdehenei xoino, tere xorologşii ynen sexe xydelmerilegşəər helgexe tuxai paartin organizaaciin zyb erilte xexede azaxuiji erxilegşed tud xarşa xynyydei xamagaalagşad bolzo oroxo zuuraa, xara amiaa xaragşadai ilgaruulxagyi jabadal, poliitikan noxordolgo gargahan jabadal ysəən bişe baixa jym. Ene xadaa buruu geeşe gy?

Bidener, azaxuiji erxilegşedte ysəən bişeer oorden olgozo, tedenei amzaltii suurxuuldag bainabdi. Eneeniii saaşadaaş xexe bainabdi. Yiledberiiin oronoi bujuu azyiledberiiin byxeli halbariiin byxii amzaltii duratai xanaar ər deeree tatan abaad, zygəər əəriingəə xydelmeride gargahan poliitikan bydyylig alduunuudii xorologşodto xaixaranzagyigəər, hoxoroor xandahanaigaa tyləə əəriingəə xariuusalgada oroxogyi deere toolodog, iime xynyyd manaida bii baina. Tiime deerehee manai xytelberilegşedte poliitikan talaar xaralgan jabadalii gargahanai tyləə tedenei moraalin ba jyridiis xariuusalgii hanuulxa xeregtei bolno, zygeer tedenei, arada trockiis ba bişe busa xorologşod, tedenei toliuur mete baidaliinь naada bariza, poliitikan talaar xaralgan jabadaliinь ineeden bolgoxo baidalda əəhedeigəə tabinat geze iime xynyydte sexe xelexe xeregtei. Jalaxadaa, dasanai ene xorotoi jingyy ineeden, zarim ohoi hanaa anar baidalda orşohon xytelberilegşelii uxaagaa xydelgeze əəriingəə xydelmeriiin xariuusalgatai tahaguulii nariaar şalgaxa, əəriingəə aparaalai xydelmeriii byriş heremzteigeer xinan xaraxa jabadalda tylxixee jaagaab!

Trockiis—faşiis etegeedei diveersin—xorololgiin xydelmeriiin eliryylegdehenei hurgaalnuud bolbol xytelberilexe tuşaalnuudta poliitikan talaar şalgagdahan, gyrendəə ynen şularguigaar xandaxa xydelmerilegşedii debzyylxe jabadalai şuxala baihaniii xaruulna. Xaana, manai kaadranuud hulab, bide tenle poliitikan talaar şalgagdahan, bagaşag beledxelteiş haa, şadabaritai ba huraxii xysedeg xydelmerilegşedii şuud debşyylxe johotoibdi. Iime xynyyd ysəən bişe. Edeniii xydelmeride hurgaza, tedenei xeregei kvalifikaacii (mergezelii) yrgeze bolxoş ba yrgexe johotoiş bainabdi

Xytelberilegşe bolbol əəriingəə gol yndehen xydelmerilegşedii şilen olzo, tedenei xydelmeriii şalgaxa, xydelmeridenь garhan dutuunuulii zahaxa, tedende tuhalaxa, tedenei poliitikan talaar bolbosoroxo jabadalda tuhalaza şadaxa baixa johotoi. Gol yndehen xydelmerilegşedəə şilen olodoggyi bujuu, ene xeregte bolьşeviig johoor xandaza şadaxagyi xytelberilegşed bolbol xytelberilegşed bişe, xoohon konciliaarşa bujuu şaşaldaaşan myn. *Manaid aşalgalta, ilangajaa poliitikan şalgalta ba xydelmerişedii gansaxan xeregiinş bişe, myn poliitikiin şanarii xaraadaa abilsaza xubaarilxa jabadal bolbol bolьşeviig xytelberişe byxenei ton şuxala xereg geze martahan deerehee, xydelmerişedii şilen olxo xeregii xeregseexegyi, poliitikan xariuusalgaa olonxi xytelberişedei martadag deerhee* xydelmerişedii şelen olxo jabadalda dutagdalnuud jixe gardag baixa jym.

Xytelberilegşe bolbol əəriingəə kaadranuudai tyləə xariuusaxa johotoi. Xytelberilegşii, xamagai tyryyn terenei xydelmerilegşədəə xubaarilan tabiza şadaxa şadabariaar, kaadrii xeregeiş ba poliitikanş şanarii xaraadaa abza şilen olzo şadaxa şadabariaar şalgaxa xeregtei. Xerbee, manai azaxuin oorganuudta ba yiledberiiin oronuudta xydelmerilegşedii şilen olxo jabadalda goritoixon haizaruulalta tuilaagyi haa, xerbee ene xeregei tyləə əəhediingəə goritoixon xariuuşalgatai baihanaa medereegyi haa, trockiis baandiin diveersin-şpioon-xorololgiin xydelmeriiin eliryylegdehen jabadalhaa bide xeregtei hurgaal gargaza şadaxagyi bainabdi. Ene xeregei emxidxelgii haizaruulxadaa, bide socialiis baiguulaltiin byxii halbarinuudta byri tyrgəər uragşaa dabxixabdi.

Xydelmerilegşedii şilen olxo jabadalai tyləə xytelberilegşedei xariuusalgii yrgexe jabadal bolbol xorololgiin hurgaalhaa garhan yşəə negen şuxal baisaalta myn.

3. XYTELBERILELGIIN MEETOD

Eseste, xytelberilelgiin meetod tuxai garbadaxi asuudal baina.

Hyylşiin zilnyydte paarti bolbol ene asuudalda tusagaar hanalaa tabiza baihan baina. „Donbaasai nyyrhenei azayiledberiiin xydelmeri tuxai" ba „tymer zamai traansportiin xydelmeri tuxai" SSSR-ei Arkomsoveedai ba BK(b) P-iin CK-ai 1933 onoi zunai togtoolnuud tuxai tyryyşiin eelzeende hanuulxamni.

Tiixede xeregiinь ton muu baihan Donbaas tuxai togtool soogoo SSSR-ei Arkomsoveed ba BK(b) P-iin CK iigeze xelehen baina:

„... eşyyriteigeer gedergee jabaza baihanai gol şaltagaan bolbol şaaxtnuudhaa exileed, xynde azyiledberiiin tylişiin deede ypravleeni xyrter nyyrhenei azyiledberiiin xytelberide yşəə gyised usadxagdaagyi, byrimyhen panxruudtahan kanceliaarin—biyrokraatis meetod myn".

Tymer zamai traansport tuxai togtool soo BK(b) P-iin CK ba SSSR-ei Arkomsoveed iigeze xelehen baina:

„... Tymer zamuudai xydelmeriiin ton xangaltagyi jabahanai gol şaltagaan bolbol xytelberilelgiin dutuunuud, organizacioon xaraaktertai dutuunuud, rajoon ba direekcehee exileed, zam xarilsaanai ceentrei ypravleeninuud xyrter tymer zamuudai xytelberide yşəə gyised usadxagdaagyi, byrimyhen panxruudtahan kanceliaarin—biyrokraatis meetod myn".

Paarti ba zasagai gazar ede togtoomzonuud soogoo azaxuin oorganuudai xydelmeride baihan kanceliaarin—biyrokraatis meetodte soxilto ygehen baina. Azyiledberiiin ba traansportiin aparaadai biyrokratiizmii geteleze garxa jabadalii tedenei xydelmeri əəde taxiin gol zorilgo geze paarti bolbol olohon baina Ene zaabariiin zyb baihaniinь xereg baidal deere elirebe. Manai azaxuin oorganuudta biyrokratiizmii getelexe jabadalda xegdehen goritoixon alxam byxen manla goritoixon amzaltanuudii ygehen baina. Bide eneeniii gansaxan nyyrhenei azyiledberiiin bişe, myn tymer zamai traansportiin zişee deerehee yzehen bainabdi.

Hyylşiin zilnyydte azaxuin xydelmeriiin meetodii haizaruulalgala „fynkcionaal joho" geze nerelegdedeg jabadaltai temesel bolbol şuxala zyil baihan baina.

Aparaadaa fynkcionaalin johoor baiguulxa talaar manai azaxuin oorganuud jixe xolo oroşohon yje baihan baina. Edener praaktikan dyrişel ba erdemeigee dutuu baihaniii, xooronloo barisaagyi olon tooto fynkcionaalin oorganuulii baiguulxa jabadalaar helgexii hedeien baina. Eneenei ulanhaa xubinuudiinь jixe busaidanxai xarilsaatai, olon tooto, beje bejiingee xylde orioldozo baihan, zerge (paraleelьno) xydelze baidag oorganuudtai ton orioo biyrokraatis aparaaduud ysəən bişe baiguulagdahan baina. Tiime aparaal biyrokraatis xariuusalgagyi jabadal ba ylemze jixe biyrokraatis xazairuulaltanuudii tyryylen gargangyi baiza şadaxagyi baina. Gansaxan zaxirgaanai gazarnuudta bişe, myn azyiledberiiin oronuudta „fynkcionaalin joho" bolbol manla baga bişe xoro xyrgəə.

Xeden zilei saad tee byd nexexe azyiledberide byd nexegşedei g. z. profeesii xilbar bolgoxiin tulada eregtei ba emegtei byd nexegşedii, yiledberiiin ton xilbar tus tus fyynkcii dyyrgedeg mergezelgyi xydelmerişedəər helgeze, byd nexelgiin xydelmeriii xeden olon yiledberiiin fyyakcenyydte xubaaxa jabadalii erxilexii zabdaza baihan baixa jym. Ene „şine jabadal" bydei azyiledberide manai nyxedei xen zarimanla jixe zoxid taaramzataigaar yzegdehen baina. Ene xeregii jabuulgala nege johondoo xorologşodoi ba dyngiəənyylei xolboo bii bolhon baina Bidenei, ene xereggyi jabadalii tyrgəər zahanamnai hain baina.

Paarti bolbol byxii halbarinuud deere fynkcionaalin sisteemii ylemzəər delgeryylxe jabadaltai eris temesel jabuulaa, eneniii xeheneinь ton zyb baihaniinь labtai.

Trockiis ba bişe etegeedyydei diveersin - şpioon - xorololgiin xydelmeriiin eliryylegdehenei faaktnuudtai xolboldozo, manai azaxuin aparaadai olon dutuunuud elirehen baina.

Iixedee trockiis xorologşod, diversaantnuud ba şpioonguud manai azaxuin oorganuudta baihan, negen exitei udaridalgiin priincibei biyrokraatis xazagairuulaltanuudii, olon jymede əəriingəə gemte interestee xereglehenii nь eli. Eneen tuşaa BK(b) P-iin CK-ai Pleenymei rezoliyyce soo xelegdexenь:

„... Negen exitei udaridalgiin priincibii biyrokraatis johoor xazagairuulhan jabadal bolbol azaxuin olon xytelberilegşedii negen exitei udaridalgiin yndehe huuri deerehee əəhediingəə olontymenei ba azaxuin ziir xydelmerilegşedei niite hanamziin kontroolьdo oroxo jabadalhaa byrin syləəlegdenxeibdi geze toolodog, azaxuin ba yiledberiiin aktiivai hanalii duuldaggyi, ene aktiivta tyşeglexe jabadalii şuxala deere toolodoggyi, aktiivhaa taharaza, daisadai diveersin xydelmeridəə xeregleze baihan dutuu ba dundanuudii eliryylxe ba usadxaxa xeregtee aktiivai zyghəə demzelge abxa jabadalhaa xahagdaşahan baidalda xyrgehen baina".

Ene ton şuxala zaabari myn. Xerbee, bidenei negen exitei udaridalgii iimeer xazagairuulhan jabadalii obioorongyi gargaxa boloo haa, kanceliaarin biyrokraatis meetodyydtei jamarş temesel baiza bolxogyi.

Azaxuin xytelberiii ynlehəərenь haizaruulxiin zorilgoo paarti bolbol xytelberilegşiin ton şuxala tyşeg bolxo yiledberiiin ba azaxuin aktiivii zaana.

Azaxuin xytelberi iime jixe berxetei, azaxuin xytelberilegşedei ujalgiin iime jixeer yrgedəəd baixadanь ene xeregi aktiivai tuhalamza ba demzyylgegyigəər bejelyylze bolxogyi. Hain xytelberilegşed eneen tuxai mynəə medeed aktiivii əəriingəə ynen tyşeg geze medereed baina.

Bide negen exitei udaridalgiin priincibii erid xatuugaar bejelyylxiin tyləəbdi, zygəər aktiivii əəriingəə gol tyşeg geze oloxiin orondo, aktiivhaa taharadag ba tooşoodoggyi, xytelberilegşedei bişe xydelmerilegşedtəə əəriigəə zyriyylze tabixa, terenei əəriigəə olon tymenei ba azaxuin ziir xydelmerilegşedei niitiin kontroolьdo oroxo jabadalhaa syləəlegdenxeibdi geze ene priincibii oilgodog jabadaltai bide ebsezo şadaxagyi bainabdi. Azaxuin oorganuud ba yiledberiiin oronuudta aktiivii əədenь yrgeze, tereende gansaxan paartin bişe, paartigyi edibxitedii xabaaduulxa jabadal bolbol azaxuin xydelmeriii haizaruulxiin şuxala zorilgonuudai negen, saaşadaa goritoixon amzaltanuudii tuilaxiin ynen garaantiiin negen myn bolno. Xytelberilegşedhəə, xen ene bolьşeviig zaabariii oilgonogyib, tere byxii uşaralnuudhaa geegleşexe, geegdegşedei ba biyrokraadzagşadai pleende orşoxo baina.

Azaxuin ba yiledberiiin aktiivuud byxii xydelmeriee tyrgen uragşanь jabuulxadamnai bidende tuhalxa, edener bidenei olon dutuunuudii eliryylze, trockiis ba bişe bişe xorologşodii eliryylxe ba xolodxon zailuulxa jabadalda tuhalxa. Xerbee, zarim xoohoor jixedxegdehen avtoriteeduudii xairalaa gannaagyi haa, ede aktiivuud zyb jabuulga xexe, myn xeregii bolьşeviigoor jabuulza şadaxa, şine xynyydii ysəən bişeer debzyylen gargaxa baina. Trockiis ba bişe bişe xorologşodii butaroxizo Soveed zasagta ynen şudarguu şadabaritai, şine xydelmerilegşedii debzyylxe jabadal negen le zorilgiin xojor talanь bolno.

Xerbee, xytelberijəə şineer tabixiin tuladajyn xeregtei baihan tuxai nyxer Staalinai zaabariii xodo hanaza jabaa haa, manai azaxuiji erxilegşed ene zorilgii dyyrgeze şadaxa baina. Azaxuiji erxilegşedei 1931 onoi zunai zybləən deere xelehen xeden zaabarinuud soogoo nyxer Staalinai tusagaar temdeglehenii nь:

„Saaşaa, negedelnyydei tyryylegşenyyd ba tereniii orologşonuudai xodo zavooduudaar jabaza, tendee yni udaan xydelmerileze, zavoodai xydelmerilegşedtei hainaar tanilsaxa, gansaxan niutag huuriinь xynyydii hurgaxa bişe, əəhedəə tedenhee huraxa jabadal xeregtei. Mynəə kanciliaarhaa, zavooduudhaa xolo kontoorto huugaad xytelberilexede bolxo geze hanaxa jabadal bolbol təərihenei udxatai. Zavooduudii xytelberilexiin tulada yiledberiiin oronuudai xydelmerilegşedtei jabalsaza baixa, nigta barisaatai baixa xeregtei".

Samokriitika ba kriitikii delgeryylengyigəər biyrokraatis xazagairuulaltanuudtai temesexe jabadalda goritoixon yre bide gargaxagyibdi geze oilgoxo sag tulaa. Ene xeregte xoro xyrgexe jabadaltai esergyysexe arga manda jahala bii. Olontymen ba azaxuin ziir xydelmerilegşedei zyghəə kriitike delgeryylhen jabadalai jamar negen şine dabaltanuudii xeze yşəə amzaagyi baixadanь, zarim nyxedyyd doxioo soxixoo belen bolşood baixa jym.

BK(b) P-iin CK-ai Pleenymei

... B.

(*Yrgerzelelenь 4-dexi nuurta*).

V. M. MOOLOTOVOI statьjaa

Trockiis ba bişe bişe xorologşod, diversaantnuud, şpioonguudtai temesexe temeseldee manai tabixa zorilgonuud

(YRGELZELEL)

kiin metalyyrgiiin zavoodai direektor nyxer Biirmanai bişeg jirehen baina. Nyxer Biirmanai bişeg iimeer exilene.

„Ende Dneepropetroovskda, ilangajaa byylşiin yjede toxiooldohon baidal xadaa zaabari ba tuhalamza abxiin tyleø axa nyxer ba poliit-byyroogoi gesyyn tanda xandaxii namaiji baalana.

Kriitike ba samoktiitikii ali bolxoor delgeryylxe tuxai paartin deede instaancanuudai direktiivii ende, Dneepropetroovskdo zarim talaaranь buruu oilgoo geze namda yzegdene. Ende „Kriitike" geze xari ygii „şaşaxa..." gehen oros ygetei xodo xudxadag baina. Ynen hain sedxilei samokriitikii delgeryylze bodoto daisadii eliryylxe, bodoto dutuunuudaa eliryylxe jabadalda paartiin direktiive zoriuulagdahan geze bi bodomzolnob. Beje bejee zybeer, tyryyşiin eelzeende tusxai kategooriiin xytelberilexe xydelmerilegşedii zaabol ugaadhaar budaxa xeregtei geze oilgogşod ende olon.

Ene tusxai kategooriiln xytelberilexe xydelmerilegşedte tyryyşiin eelzeende azaxuiji erxilegşed, tomo zavooduudai direektornuud, ene samokriitikiin gol sagaalsanь bolhon baina. Jyyn bolhon bainab, tede bygediin gol şaltagaanuudai negen bolbol paartin organizaacanuudai paartin xydelmeriee huladxahan jabadal myn geze togtoogdohon baina. Xarin hajaxan bolhon moziin paartin aktiivai gurban yder yrgelzelhen zasedaani deere yseen bişe paartin xydelmerilegşedei yge xelelge soo, bodoto samoktiitikii jabuulxiin orondo, byxii muu jymiin şaltagaan bolbol azaxuiji erxilegşed myn geze xelegdehen baina".

Nyxer Biirmanai buruu kriitikehee bejee arşalxa erxiinь buruuşaaza bolxogyi. Nyxer Biirmanai zarim paartin xydelmerilegşedei yge xelelgii kriitikelxenь medeeze yndeheteiş baiza magad. Ene bişeghee Dneepropetroovskiin zarim paartin xydelmerilegşed kriitikiin nege talii barimtalza, zavoodai xytelberide esergyygeer ba azaxuiji erxilegşedte esergyygeer jabuulxiin hedelge gargahaniinь elirene. Eneentei zybşøørelseze jaabaş bolxogyi baina. Cebeş, nyxer Biirman nygøø taliinь barimtalxa jabadal oruu xelberene: Biirman bolbol byxii dutuunuudii azaxuin xydelmerilegşedte toxoxo jabadalii buruu deere toolono, zygøør, xer xysebeş, øørøø azaxuiji erxilegşedei dutuunuud tuxai xelexii xysegyi, gansaxan paartin xydelmerilegşedei dutuuji xaradag baina. Ene xadaa buruu, manai zaabari bişe. Ene xadaa nege talii barimtalhan azalii ilgan xarahan zaabari myn, bide eneniii haişaaza şadaxagyibdi.

„Bide, manai azaxuiji erxilegşedte, tedenei xydelmeride ali bolxoor tuhalxa, tedende busadai gemii toxoxogyi zygøør tedenei dutuunuudii balartuulan daldalxagyi, jabadalai tyløøbdi. Mynøø azaxuin aparaadta, bidenei obiooroogyi garhan, iime olon tooto xorologşod, diversaantnuud ba şpioonguudai eliryylegdeed baihanai hyyleer, azaxuiji erxilegşedii, tedenei xydelmeriii øøde tataxiin, tedenei xydelmeriiin meetodii haizaruulxiin tulada kriitikelxe jabadal xadaa egeel sag soogoo geze yzemzelegdene. Zygøør ene xadaa, paartin xydelmerilegşedei, paartin xytelberilegşedei dutuu dundanuudii ba alduunuudii orxizo garaxa gehen udxatai bişe. Edeenei aliniiinş, tedenei alduuji zahan kriitikelxe xeregtei. Manai aparaadta eliryylegdehen, trockiiş ba xariiin koontrrazveedkanuudai bişe bişe aagentnuudai xorgodood baihan ybesønyyd bolbol azaxuins ba paartiins xydel-

ba paartin, myn profsojuuzai xydelmeri şangadxaxa jabadal bidende xeregtei. Profsojuuzai xydelmeriiin tuxai xeleegyiş haa, hain baihandanь tiigee geze bolxogyi.

Dyyrgelte bolgohoniii şalgaxa tuxai. Zaxiralta zaxiaa, saarhaar „operatiivşalxa" jabadal bəga baig, abtahan togtoomzo ba zaxiraltanuudai dyyrgeltii şalgaxa jabadalii jixeer erxildeg baibal deere geze — sexe xelexe xeregtei. Tiigebeş dyyrgelte bolgohonoi şalgalgii emxidxexe talaar manda dutagdalnuud olon.

Hajaxan, bide oimodonoi Arkomaadta hurgaal bolomoor zişeetei uşarahan bainabdi.

Namar, Centraalin Komiteed modobeledxegşedei zybleø modobeledxelei xeregii haizaruulxiin tulada tatahan baina. Ene bolbol nyxer Ivanoovii oi modonoi azyiledberiiin Arkoomdo tomilolgonoor egeel tuşaaldahan baina. Zybløøn deere olon dutuunuud eliryylegdehen baixa jym. Tedenei negeniinь niydende jixe elieer xaragdaxa baigaa. Jyyn baigaab gexede, oi modonoi azyiledberiiin xytelberilexe xydelmerilegşed, paarti ba zasagai. tedenei xydelmeride xabaatai ton şuxala togtoomzonuudii—medenegyib aliniinь deereb—medenegyi bujuu martazarxihan baixa jym. Modo beledxegşedii xydelmeriiin xysøør xangaxiin doogovor kolxoozuudtai xexe tuxai asuudalii zybløøn deere udaan xelsehen baina.

Tiixedee modo-beledxegşed, kolxoozuudtai doogovor batalxagyi, jyredøø xegdedeg şingieer, tus tus kolxoozniguudtai batalxiin şuxala baihan tuxai asuudalda jixe aimxaigaar xandahan baina. Ene asuudalii, tus tus kolxooznigüudtai doogovor batalxiin şuxala baihan tuxai asuudalii paarti ba zasagai gazaraar haigaagdan bataladahan jyme geze zybøøn zybløønei esesto eliryylegdehen baina. Oi modonoi azalda baihan nyxed ene togtoomzo tuxai martazarxihan baigaa. Meden gexedenь, ene bolbol modobeledxelgiin xydelmeriiin xuuşanai xaxad kystaarin meetodhee kolxoozoor damzaza, øøriingøø xododoo xydelxe, mergezeltei kaadr tyşegtei indystriaalin meetodto oroxo jabadalda nen şuxala udxaşanartai baina. Xerbee edenerei xydelmeridøø jyyn şiidxexii şanartai baihaniii „martaxa" boloo haanь modobeledxegşedei xydelmeride goritoixon haizaraita xylieeze bolxo gy? Xerbee ton şuxala togtoomzonuudai iime tyrgen „martagdaxa" boloo haanь jamar negen dyyrgelte bolgolgii şalgaxa tuxai ende jyy xeleze bolxob? Ene xadaa gansaxan ohol hanaa amar jabadalai ba azaxuin xytelberilegşedei xariuusalgagyi jabadalai olon zişeenyydei negii xaruulza ygene.

Saaşaa sovxoozuudai Arkomaadai baidalii abaza yzeje. Hajaxan Arkomsoveed ba Soveedai Kontrooliiin Komiisada, Arkoomii orologşo, sovxoozuudai Arkomaadai poliit ypravleeniiin naçaalьnig nyxer Sooms gedeghee bişeg abtahan baina. Arkoomii orologşo nyxer Sooms iigeze bişene:

„Dotoodo xeregei Arkomaadaar, Sovxoozuudai Arkomaadai tyseblelge-finaansiin centraalin tahaghaa koontrrevoliyycen trockiis xydelmeride xamaadahanai tyløø TFCT-gai naçaalьnig nyxer Maistroovii orologşo ba myn negen doro niilyylhen tysebleigiin seektorei naçaalьnig baihan Preobrazeenski; TFCT-gai gryypiin partoorg Barmiiin ba tariaanai sovxoozuudai gryypiin naçaalьnig Pyyşçin (paartigyi) gegşed aarestlagdahan baina"

Ene tiimeş bişehen bişeg bişe ba jyriin, tiimeş oilgomzotoi bişe, zygøør nyxer Sooms ede ygenyyd deerehee iime baisaalta gargana:

„Sovxoozuudai Arkomaadai TFCT-ta xydelxe yje soogoo deere dursagdahan antisoveed niuurnuud sovxoozii

beze geze bodomoor baina". Saaşaa:

„Sovxoozuudai Arkomaadai finaansada Preobrazeenski, Barmiiin, Pyyşçin ba bişe xydelmerilegşedei zyghøø xorololgiin xydelmeri jabuulagdaza bolhon baixa tula, Sovxoozuudai Arkomaadai TFCT-gai xydelmeri ba xeregei baidalii şalgaxiin tula tusxai reviize xelgexii bi taniii guinab".

Arkoomii orologşo øørøø, Arkoomtoigoo xamta øøriingøø aparaadii seberleze oroxiin orondo, nyxer Sooms ene xeregii busadta toxoxii xysene şuu. Øøriingøø ujalgada iimeer xandalgahaa xariuusalgagyi jabadalai yner jixeer gutana. Iime uşarai toxiooldood baixada Arkoom nyxer Kalmanooviçiin myn le anirgyixen hanaa amar baixanь oilgogdoxoor bişe baina. Arkoom ba terenei orologşonoroi øøriingøø aparaadii øøhedøø seberleze oroxo sagiinь tulaa bişe gy? Jyynde tedener tende huuna geeşeb?

Komuniist-xytelberilegşedei tedenerei øøhediingøø aparaadai tyløø, terenee şalgaza ba xydelmeriee zyb myr oruunь şiglyylze şadaxa şadabariiin tyløø xariuusalgataibdi geze oilgoxo sagiinь tulaa. Aparaadaa şalgaxa ujalgii dotoodo xeregei arkomaadta bujuu Soveedai Kontrooliiin Komiisada bujuu, zarim nege bişe oorganuudta toxozo bolxogyi. Xeregee ynetеide toolodog, xydelmeridøø zalxuurdaggyi, øøriin-

gøø aktiivtai barisaadai bolьşeviiguud bişe, xarin xariuusalgagyi çinoovniguud iimeer xandaza bolxo baina.

— Azaxuin xydelmeriiin meetodii haizaruulxa jabadalda yiledberiiingøø oronuudii teexnikiin joho zuram ba instryykcenyydeer xangaxiin şuxala baihan tuxai xelegdehen CK-ai Pleenymei yşøø nege zaabari ton şuxala udxa şanartai baina.

Hyylşiin zilnyydte manai zavoodnuud ba faabrikanuud olon jyymeeree şinedxen tyxieeregdehen ba şineer barigdahan baina. Xuuşanai gurimaar mynøø xydelmerileze bolxogyi. Yiledberiiingøø baidalda xatuu zuram baiguulxa, ceexnyydte teexnikiin joho zuram ba instryykce bii bolgoxo, ede joho zuramuudii ba instryykcii xydelmerilegşedenь hainaar medexe baixa, tedenei yder byriiin xydelmeride inzeneernyyd instryykcee zaabari ygeze baixa, ene byxii xydelmeriii direektor ba terenei tuhalagşanarai şalgaza baixa jabadal xeregtei. Manai yiledberiiin oronuudta şine stanooguud, maşiinanuud, texniis tyxieerelgenyyd ba bişe zyilnyyd olon. Ene şine texniis tyxieerelgenyydeer teexnikiin zoxixo zuram ba instryykcii medengyigeer, xydelmerişedei ene zuram ba instryykcii bejelyylxe jabadaldanь instryktaaz zaabari ygengyigeer, ene xeregii goritoixonoor emxidxengyigeer xydelmerilze bolxogyi.

Manai daisad—trockiis ba bişe bişe xorologşod yiledberide haad xyrgexiin, xydelmerişen angiii xoroxiin tula gurimgyi jabadal byxeniii xereglene geze medexe xeregtei. Ende, sabotaazlagşadtai ba xorologşedtoi jaaza temesexe xeregteib geze Leeninei zaahan zaabariii hanaxa xeregtei. Yşøø 1919 ondo „Kolçaagii ilahan tuxai xydelmerişed ba tariaaşadta bişehen bişeg" soogòo Leenin sabotaazniguud ba Soveed zasagai eldeb daisadai tuxai bişehenine:

„Azalşanai ede daisad pomeeşiguud, kapitaliistnuud, sabotaazalagşad ba sagaantantai xair nairgyi baixa xeregtei.

Edeniii bariza şadaxiin tulada, uran şadabaritai, bolgoomzotoi, uşaraa medexe baixa xeregtei, gurimgyi jabadalii zaaxanaars gargalga Soveed zasagai xuuliii ynen sedxileeree dyyrgexe jabadalhaa bişiixanaarş xazailgii jixe xeşeeltei gegşeer adaglan xaraza baixa xeregtei. Gansaxan øøriingøø erdemeer ba øøriingøø dyrşeleer bişe, gansaxan tedende delxein bajan gyrenyydei tuhaladaghaaş bişe, myn zanşalai xysøør ba „xuuşaaraa" aza huuxii xysedeg, Soveed zasagai xuuliii ynen sedxileeree ba nariaar saxixiin şuxala baihaniii oilgoogyi oloniitiin xaranxii balar baihan deerehee pomeeşig ba kapitaliistnuud, xysetei.

Bişiixanş xuuli busa jabadal, soveedai gurimii bişiixanaarş ebdehen jabadal bolbol tere darii azalşanai daisanai xereglexe nyxen myn bolno şuu.

Bidenei jaaza xydelmerilexe xeregtei baihan tuxai Leeninei zaahan zaabariii xodo hanaza jabaxiin tuhatainь eneen deere elirene şuu.

Bidener yiledberiiin oronuudai ba zurgaanuudai aktiivta johotoi gedegeer tyşegleze şadabalnai, manai xydelmeri ynder deede şine şatada garaxa ba xydelmerimnai byri amzaltataigaar jabaxa baina. Xytelberiiin meetodii haizaruulga deerehee, mynøø olon jyme doldiidaxa baina. Manai azaxuin xytelberide baihan jixe dutuunuud, biyrokraatis johonoi jixeer dambaihan jabadalai faakt baihaniii xaraadaa abalsaxa johotoibdi. Zygøør azaxuin xytelberiiin xeregii øøde tataxa ton xysetei zebseg bidende bii. Soveed zasagtaa bişe neges orox, neges zasag iime zebseg ygei. baina. **Xytelberidøø biyrokraatis xazagairuulaltanuudii usadxaxa, azaxui-yiledberiiin aktiivii emxidxexiin tyløø bolьşeviig johoor orozo ene temeselii yrgexe xeregtei.**

(Tygesøødyi. Yrgelzéleliinь udaadaxi dugaarta xaragtii).

Xariuusalgata redaaktor G. BELЬGAAJEV.

Ceedţ sojuuzai prezidiyymei dergedexi Balaansiin komiisiir 1937 onoi maartiin 29-nii togtoolaor batalagdaba.

TYGESXELEI BALAANS

Buriaad-Mongol respyybliikiin ed xeregelei koopiraaca „BURKOOPSOJUUZAI" tûs azaxuiji (mingan tyxerigeer) xaruulba.

Dugaar too	AKTIIV	1936 onoi jan. 1-de	1937 onoi janv. 1-de	Dugaar too	PASSIIV	1936 onoi janv. 1-de	1937 onoi janv. 1-de
1	Tovaarnuud ba [illegible] baihan produukcanuud	12146	10583	1	Foonduud	4321	4578
2	Mungen zeeri	429	732	2	Arsaldaata yrinyydei rezeerve	267	20
3	Toosoodo zeerinyyd	1487	445	3	Udaan bolzorto krediidnuud	4451	3175
4	Naidaa abagşaa tylsberiiin xudalianai johoor	—	4228	4	Tyseblelgyi kapitaal orunaltai finansazaruulga	159	—
5	Xariuusalgata niiurnuud	34	33	5	Yndehen zeeriiin finansazaruulga	1121	1192
6	Doodo şatiin organizaacanuudai xyzyygeer orunlagdahan tusxai zoriulgatai vznoosuud	2498	8310	6	Bogoni bolzorto krediidyyd	6870	8457
7	Jirexe operaaciin tyløø garhan gargaşa	18	85	7	Tovaari deere aşaydahan cen	670	581
8	Tahalagdahan zeerinyyd	4150	2075	8	Toosoolgodo baihan zeeri	2189	3222
9	Amartizaacan xodigyi yndehen zeeri	1644	2018	9	tusxai zoriulgatai vznoosoi sisteeme dotorxi toosoon	2498	3310
10	Dyyrhen kapitaalin xydelmeri ba areendalhan yndehen zeeri	2	—	10	Kapitaalin orunaltiin balaansatai toosolgo	—	356
11	Yliyy materiaaluud ed tyxei, ba tylişe	312	405	11	Odoo zilei sagiiudga	454	354
12	Dyyreegyi azyiledberi ba şineielge	—	22				
13	Dyyreegyi kapitaalin orunaltai gargaşa	271	—				
14	Kapitaalin nøøselgiin balaansatai toosolgo	—	379				
	BALAANS....	23000	25245		BALAANS....	23000	25245
	Balaansiin gadaadaxi statьjaanuud				**Balaansiin gadaadaxi statьjaanuud**		
1	Yndehen zeeri amartizaacan xubitaigaa	273	416	1	Yndehen zeeriin ilegdel	273	416
2	Xadagalaanda baihan nariin dunsalalgiin blaankanuud	390	2104	2	Gargagdahan nariin dansalalgiin blaankanuud	390	2104
3	Xariuusalgan xadagalamzada abtahan tovaarnuud	—	30	3	Tavaari xadagalamza jabadalai organizaaca	—	30
4	Areendalagdahan yndehen zeeri	—	17	4	Areende ygegşed	—	17
5	Gyrenei Baankiin jaaraltai ujalga	—	4094	5	Baanxada ygtehen jaaraltai ujalganuud	—	4094
6	Inkaassiin dokymeentnyyd	—	3612	6	Baanka, inkaassada baihan dokymeentnuudai johoor	—	3612
	XAMTA.....	663	10273		XAMTA.....	663	10273

1936 on soo bolhon geegdelnyyd ba sugluulalganuud

№	GEEGDELNYYD	mingan tyxerigeer	№№	SUGLUULALGANUUD	mingan tyxerigeer
1	Trjestin gargag	3261	1	Tovaari xudalldahanhaa	4149
2	Zaxirgaanai gargaşa	908	2	Beledxelii xudaldahanhaa	503
3	Tavaarai xudaldaxa ynii xyngedxelge	200	3	Materiaaluudii ba sabaauud xudaldahanhaa	10
4	Xambaltiin azalnuudai aşagialgahaa	15	4	Xambaltiin azalnuudii aşaglalgahaa	39
5	Arsaldaata yrinyydii rezeervelheehee	9	5	Bolzoroo xysehee yrinyydii boliuulhanhaa	49
6	Naidabarigyi yrinyydii boliuulhanhaa	94	6	Inventarizaacaar olldohon ylyy zeerinyyd	8
7	Yngeregşe zilee oizodo bişegdehen yrinyydii ooroo zilee tylehanhee	23	7	Rezerveldegdehen ba bolit olagdahan naidabarigyj yrinyydhee orolto	7
8	Geniin ximoudhoon	2	8	Jala ba peeni aşhanhaa	18
9	Yngerhen zilnyydei aad, 1936 oodo eliryylegdehen geegdelnyyd	21	9	1936 oodo eliryylegdehen yngeregşe zilnyydei oizoonuud	98
10	Azaxuin dotoroi oruulaltanuud	533	10	Azaxuin dotoroi oruulaltanuud	538
11	Bişe geegdelnyyd	6	11	Bişe sugluulalganuud	1
	XAMTA geegdelnyyd...	5077		XAMTA sugluulalganuud	5431
	1936 onoi sugluulgaanudai yldexeeb...	354			
	BALAANS..	5431		BALAANS..	5431

Azaxuin jabadalgiin [illegible] mingan tyxerigeer xaruulsa [illegible]